

УДК 94(477):911.6 "1914-1918"

ГЛИЗНЕР ВОЛОДИМИР,

аспірант кафедри історіографії та джерелознавства

Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ПОДІЛ ГАЛИЧИНИ ТА БУКОВИНИ РОСІЙСЬКОЮ ОКУПАЦІЙНОЮ ВЛАДОЮ В 1914-1918 рр.

У статті розглядається адміністративно-територіальний поділ Галичини та Буковини російською окупаційною владою в період Першої світової війни. Простежується декілька періодів російської окупації території краю в 1914-1918 рр. та політика царського уряду щодо цих земель. Висвітлюється спрямування політики російської окупації та підкреслюється факт створення Обласного комісаріату Галичини й Буковини.

Ключові слова: адміністративно-територіальний поділ; Галичина; Буковина; окупація.

Постановка проблеми та стан її вивчення. Україна сьогодні переживає трансформаційні процеси в національній, політичній площинах, по-новому переосмислює минуле. Тривалий бездержавний статус нашої країни сприяв поширенню на регіональному рівні деформованого уявлення про окремі аспекти її історичного розвитку серед наукових кіл та громадськості.

Перша світова війна, що ознаменувала собою перехід людства від однієї історичної епохи до іншої, належить до тих подій в історії, вплив яких відчувається до сьогодні. Вона відіграла велику роль у формуванні нової політичної карти світу.

Невід'ємною складовою ґрунтового вивчення феномена Першої світової війни, що дозволяє скласти комплексне уявлення про цю глобальну подію, є політика російської окупаційної адміністрації в Галичині в 1914-1917 рр.

Важливий джерельний матеріал для вивчення цієї теми міститься в дисертаційних дослідженнях сучасних українських істориків. Зокрема, у захищених кандидатських дисертаціях О. Мазура [1], І. Кучери [2], І. Береста [3], І. Лозинської [4]. У цих працях здебільшого акцентовано увагу на політиці російської влади в Галичині, упровадженні православ'я, вивезенні місцевого населення. Здійснено комплексний аналіз різних напрямків діяльності російської та австрійської адміністрації в регіоні в 1914-1917 рр. Систематизовано фактичний матеріал, висвітлено військові дії та соціально-економічні процеси в Східній Галичині в зазначений період.

Буремні дні названого періоду висвітлюють у своїх працях історики Д. Дорошенко [5], В. Великочий [6], М. Кугутяк [7].

Загалом на сьогодні накопичено значний масив різножанрових, зокрема й історико-аналітичних, праць про військові дії на території Прикарпаття. Ці дослідження спрямовані на вироблення єдиної концепції та об'єктивне висвітлення історії українського народу в роки Першої світової війни.

Із сучасних зарубіжних, зокрема російських, дослідників питанням історії Галичини періоду Першої світової війни присвятили свої праці Н. Пашаєва [8], А. Бахту-

ріна [9] та інші автори. Однак згадані історики упереджено висвітлюють події на території краю, здебільшого пишуть про переслідування москвофілів у Галичині й Талергофі, а також про лояльне ставлення російської військової та цивільної влади до місцевого населення й фактично нічого не говорять про свавілля воячини на теренах краю. Для ґрунтового дослідження проблеми необхідним є докладне, глибоке та всебічне вивчення джерел.

Метою статті є дослідження адміністративно-територіального поділу Галичини й Буковини в 1914-1918 рр. російською окупаційною владою. **Об'єкт** дослідження - діяльність російської окупаційної влади на території Галичини та Буковини в 1914-1918 рр. **Предмет** - адміністративно-територіальний поділ краю російською окупаційною владою.

Виклад основного матеріалу. Із вибухом Першої світової війни політика царського уряду щодо України визначалася завданням практично реалізувати двоєдину стратегічну мету. По-перше, Росія прагнула максимально розширити зовнішній простір державного комплексу шляхом політичної інкорпорації західноукраїнських земель (Галичини, Буковини, Закарпаття). По-друге, приєднанням західного регіону самодержавство розраховувало досягти внутрішнього оздоровлення країни, раз і назавжди розв'язавши українське питання в столипінському дусі.

Практичне втілення задуманих планів розпочалося відразу після вступу російської армії на терени Галичини. 19 серпня 1914 р. вищою військовою владою було затверджено Положення про врядування "неприятельськими областями" та призначено генерал-губернатора краю графа Г. Бобринського. До безпосередньої компетенції російської адміністрації входило прийняття заходів щодо "злиття краю з Імперією в політичному й національному відношеннях". Згідно з "Положенням", ліквідовувалися органи австрійської влади й формувалися владні структури російської адміністрації: військовий генерал-губернатор, губернатори, градоначальники й начальники повітів. Головним їхнім завданням було задоволення потреб армії. Безпосередніми обов'язками російської адміністрації вважалися організація

місцевого управління, повідомлення населенню про вимоги війська, вчасне збирання податків, забезпечення порядку на місцях [10].

У який спосіб мало відбутися "злиття", Г. Бобринський ознайомив львів'ян 10 вересня 1914 року: "Східну Галичину і Лемківщину, - наголосив він, - вважаю корінними російськими областями", а тому "влаштування цих областей повинно бути засноване на російських засадах... Я буду запроваджувати з належною поступовістю, без корінного ламання існуючого устрою російську мову, закон та устрій" [11].

Чиновники окупаційної адміністрації зобов'язані були контролювати й охороняти казначейства, банки, архіви, склади, казенне майно. Вони встановлювали розміри реквізицій і контрибуцій з населення для потреб армії. Визначалися повноваження воєнного генерал-губернатора й управлінськ як вищого наглядового органу, губернаторів та їхніх канцелярій, а також начальників повітів [12].

Згідно з наказом Верховного головнокомандувача від 11 вересня 1914 року, у Галичині було утворено Тимчасове воєнне генерал-губернаторство, яке охоплювало весь театр воєнних дій в Австро-Угорщині. Генерал-губернаторство поділялося на губернії на чолі з губернаторами з відповідним штатом чиновників, які здійснювали функції контролю за діяльністю повітової адміністрації. Не виключалася можливість збереження громадських і адміністративних установ за умови їх підпорядкування російській владі. Губернії, розташовані на окупованих територіях Галичини й Буковини, поділялися на повіти, межі яких збігалися з колишнім австрійським адміністративним поділом.

Генерал-губернаторство в адміністративному порядку спочатку ділилося на 4 губернії: Львівську, Галицьку, Перемишльську й Чернівецьку; згодом замість Галицької було утворено Тернопільську [13, с. 384].

Губернатором Львівської губернії було призначено М. Мельникова, колишнього волинського губернатора. До її складу ввійшло 15 повітів: Львівський, Бродівський, Бібрський, Городецький, Долинський, Дрогобицький, Жидачівський, Жовківський, Золочівський, Камінько-Струмилівський, Перемишлянський, Рогатинський, Рава-Руський, Стрийський, Сокальський. Тернопільська губернія отримала губернатором статського радника І. Чарторийського і складалася із 16 повітів: Тернопільського, Бережанського, Борщівського, Богородчанського, Бучацького, Гусятинського, Заліщицького, Зборівського, Калуського, Підгаєцького, Скалатського, Станіславівського, Тербовлянського, Товмацького, Турківського, Чортківського [14, с. 14-15]. На Буковині було утворено Чернівецьку губернію. Зайняті райони губернії ділилися на повіти: Чернівецький, Вашковецький, Вижицький, Заставківський, Кіцманський, Коломийський, Косівський, Радівецький, Печеніжинський, Старожинецький, Снятинський [10].

У квітні 1915 р. була утворена Перемишльська губернія. До її складу входило 14 повітів, із них 8 суто українських (Перемишльський, Добромільський, Мостиський - центр м. Судова Вишня, Самбірський, Старосамбірський, Чесанівський - центр м. Любачів, Яворівський, Ярославський) і 6 повітів Західної Галичини (Кольбушівський, Ланцутський, Нісківський, Переворський, Ряшівський, Тарнобжезький) [15]. Зі створенням Перемишльської губернії російська влада розглядала встановлення повного контролю над Східною Га-

личиною як доконаний факт. Деякий час її управління перебувало в Ярославі [16].

За задумом російської влади, Перемишльська губернія мала "охоплювати найбільш західний рубіж "русского племени", включаючи й так звану Лемківщину". У Західній Галичині планувалось утворити дві польські губернії - Тарнівську і Краківську. Згодом їх передбачалося приєднати до Царства Польського [11, с. 4].

У містах і містечках надалі продовжували управляти громадські ради з бургомистрами або війтами, але їхній персональний склад неодноразово змінювався. Селами керували війти (старости).

Незважаючи на вказівку згори про необхідність суворого відбору російських чиновників, які скеровувалися до Галичини й Буковини з території Київської, Подільської та Волинської губерній, запрошені особи ані за освітою, ані за загальним розвитком не підходили для того, щоб на належному рівні представляти російську державну владу. Доказом цього може служити доповідна записка І. Чарторийського до генерал-губернатора Г. Бобринського, у якій він просив замінити відправлених на службу в його управління військових писарів І. Буга, М. Долгошея і С. Серпіліна як таких, що зовсім не компетентні в канцелярській справі [17].

Надзвичайно низьким був освітній рівень місцевої адміністрації: жодного представника з вищою освітою, із середньою - 6 осіб, решта - із початковою [11, с. 4]. Зазначимо, що серед австрійської місцевої адміністрації переважали особи з вищою освітою. У 1914 р. на посади начальників повітів потрапляли особи, які зовсім не були знайомі з Галичиною й Буковиною.

Вік чиновників був різним. Найстаршому представнику місцевої адміністрації було 70 років [18]. Дії особового складу російської адміністрації в Галичині та Буковині викликали невдоволення місцевого населення. Із Росії скеровувалися "покидьки поліції", для яких тут відкривалася можливість швидкого службового росту. За висловом Д. Дорошенка, вони були урядовцями "найгіршого сорту", хабарниками, злодюгами, п'яницями [19, с. 7].

Звільненням у червні 1915 р. Чернівців і Львова завершився перший період російської окупації Галичини та Буковини. Діяльність російської адміністрації від вересня 1914 р. до червня 1915 р. була спрямована на русифікацію цих країв, створення передумов для закріплення їхньої анексії та інтеграції з імперією.

У червні 1916 р. під російською окупацією опинилася частина території Галичини й Буковини - разом 33 повіти [19, с. 105]. Новим генерал-губернатором Галичини й Буковини було призначено Ф. Трепова. У російських політичних колах розуміли, що національно-політична обстановка в галицько-буковинському краї значно змінилася порівняно з минулими роками. Зазначалося, що тепер, коли з'ясовано сумні уроки політики в Галичині та на Буковині, коли відкрилася правда про діяльність цивільних чинів, які керували окупованими краями, потрібно врахувати уроки недавнього минулого - "якщо не можна виправити попередні помилки, то важливо їх не повторювати" [20]. Російські урядові кола вважали за необхідне не допускати колишніх методів управління, приділити особливу увагу особовому складові адміністрації.

3 липня 1916 р. верховним головнокомандувачем було затверджено проект "Временного положення об управленні областями Австро-Венгрії, занятыми по

праву війни". Згідно із Положенням, було ліквідовано інститут градоначальників, а натомість з'явилися поліцейські й міські поліцейські управління [21]. У діловодстві дозволялося на рівні з російською мовою користуватися "местними славянськими мовами" [22]. Однією з основних статей цього положення була стаття 8: "Главная обязанность чинов и учреждений Военного генерал-губернаторства заключается в поддержании порядка в районе генерал-губернаторства, использовании средств края в интересах армии и содействии всеми зависящими от них мерами к удовлетворению ее нужд" [23]. Згідно зі статтею 20 цього Положення, "военный генерал-губернатор подчиняется главнокомандующему армиями Юго-Западного фронта; по всем же вопросам снабжения армии он исполняет указания главного начальника снабжения Юго-Западного фронта" [24]. Також було регламентовано діяльність управління повітового начальника [25].

Управління Военного генерал-губернаторства областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни, від липня 1916 р. до кінця першої декади жовтня того ж року перебувало в Тернополі (11-м жовтня датується останній тернопільський наказ воєнного генерал-губернатора) після чого було передислоковане до Чернівців (перший чернівецький наказ Ф. Ф. Трепова було підписано 15 жовтня 1916 р.). У Чернівцях воно знаходилося до середини літа 1917 р. - часу полишення російськими військами внаслідок поразок на фронті більшої частини окупованих територій Австро-Угорщини [25].

При головнокомандувачі Південно-Західного фронту була утворена "Канцелярия по управлению завоеванными неприятельскими областями" (з кінця листопада 1916 р. "Канцелярия по гражданскому управлению областей Австро-Венгрии, занятых по праву войны"), яку очолював С. Базаровий. Вона повинна була виконувати контролюючі функції щодо діяльності апарату цивільного управління Военного генерал-губернаторства [26].

Під час другої окупації краю діяльність російської адміністрації була спрямована на задоволення інтересів і потреб діючої армії й уникнення будь-яких дій, що могли б розбурхати політичні та будь-які інші пристрасті серед населення.

Після Лютневої революції найвизначніші постаті російської окупаційної влади, що реалізували політику царизму в Галичині та на Буковині, у тому числі генерал-губернатор Ф. Трепов, змушені були покинути свої посади. Частина російських урядовців, поліцаїв і жандармів (загалом понад 600), чиновників, які особливо себе дискредитували під час перебування на окупованих теренах, було відправлено разом із сім'ями назад до імперії [27].

У березні 1917 року було прийняте загальне для всієї імперії положення про скасування на місцях влади губернаторів, на зміну яким в усі губернії мали бути призначені повноважні комісари Тимчасового уряду.

Під час третьої російської окупації (18 червня 1917 - 3 серпня 1917 р.) було утворено Обласний комісаріат Галичини й Буковини.

27 квітня 1917 року указом Тимчасового уряду за підписом його голови князя Г. Є. Львова Д. І. Дорошенка було призначено обласним комісаром Тимчасового уряду в Галичині та Буковині з наділенням його стосовно цивільного управління правами генерал-губернатора, установленними "Временным положением об управ-

лении областями Австро-Венгрии, занятыми по праву войны" від 3 липня 1916 р. [28].

З дозволу крайового комісара Д. Дорошенка та за ініціативою українських організацій у Тернополі відбувся з'їзд представників усіх повітів, захоплених російським військом. На порядок денний було поставлено найбільшій питання, що торкалися всієї окупованої території: ставлення до нової революційної адміністрації, громадське управління та шкільництво. Однак накреслених справ не довелося втілити в життя. У липні 1917 розпочався відступ російських військ, який призвів у серпні до втрати Буковини та значної частини Тернопільської губернії. Невеликі частини Борщівського, Скалатського, Збарзького й Бродівського повітів у Галичині, Сучавський повіт і частина Серетського на Буковині ще деякий час залишалися в руках росіян. Наприкінці липня 1917 р. управління крайового комісара Галичини й Буковини було евакуйоване до Києва. Канцелярія комісаріату залишилась у спадок урядам Української Центральної Ради. Д. Дорошенко склав повноваження обласного комісара тільки 18 квітня 1918 р. у зв'язку з розформуванням управлінь комісаріату.

Висновок

Адміністративно-територіальний поділ Галичини й Буковини російською окупаційною владою в 1914-1918 рр. відбувався в три окупаційні періоди.

У роки першої російської окупації краю основна увага була спрямована на русифікацію краю та злиття його з Російською імперією.

Під час другої окупації краю окупаційна влада свої зусилля спрямовувала на задоволення інтересів і потреб діючої армії й уникнення будь-яких дій, що могли б розбурхати політичні та будь-які інші пристрасті серед населення, а питання устрою відносилися на другий план.

Третій період російської окупації - це період налагодження нової управлінської системи й активного здійснення перетворень, які перервав вдалий контрнаступ супротивника, що призвело до значної втрати частини окупованих територій Галичини та Буковини й евакуації центральних органів управління Обласного комісаріату до Києва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мазур О. Я. Східна Галичини у роки Першої світової війни (1914-1918) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / О. Я. Мазур. - Львів, 1997. - 22 с.
2. Кучера І. В. Політика російської окупаційної адміністрації в Східній Галичині у 1914-1917 рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / І. В. Кучера. - Чернівці, 2005.
3. Берест І. Р. Соціальне становище населення Східної Галичини і Західної Волині в роки Першої світової війни : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / І. Р. Берест. - Львів, 2009.
4. Лозинська І. Російські воєнні генерал-губернаторства у Галичині в період Першої світової війни : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук / І. Лозинська. - Львів, 2010.
5. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле (1914-1920) / Д. Дорошенко. - Мюнхен, 1969. - 542 с.
6. Великочий В. С. Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914-1919 рр. : [монографія] / В. Великочий. - Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський

відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2009. - 812 с.

7. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст. - 1939 р.) / М. Кугутяк. - Івано-Франківськ, 1993. - 200 с.

8. Пашаева Н. М. Очерки истории русского движения в Галичине XIX - XX вв. / Н. М. Пашаева. - М., 2001. - 201 с.

9. Бахтурина А. Ю. Политика Российской Империи в Восточной Галиции в годы Первой мировой войны / А. Ю. Бахтурина; [под ред. Г. А. Бордюгова]. - М.: АЙРО-XX, 2000. - 264 с.

10. Центральний державний історичний архів України у м. Львові (далі - ЦДІАУЛ). - Ф. 146. - Оп. 4. - Спр. 5887. - Арк. 2.

11. Отчет временного военного генерал-губернатора Галиции по управлению краем за время с 1-го сентября 1914 г. по 1-е июля 1915 г. - К., 1916. - С. 3-4.

12. Ботушанський В. Російські плани інкорпорації Буковини (1914-1916 рр.) / В. Ботушанський // *Наук. вісник Чернівець. ун-ту.* - 2004. - Вип. 229-230: Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. - С. 27.

13. Історія державної служби в Україні: у 5 т. / [О. Г. Аркуша, О. В. Бойко, Є. І. Бородин та ін.; відп. ред. Т. В. Мотренко, В. А. Смолій; редкол.: С. В. Кульчицький (кер. авт. кол.) та ін.]; Голов. упр. держ. служби України, Ін-т історії НАН України. - К.: Ніка-Центр, 2009. - Т. 1. - 544 с.

14. Петрович І. Галичина під час російської окупації: серпень 1914 р. - червень 1915 р. / І. Петрович. - Відень: Політична бібліотека, 1915. - 116 с.

15. ЦДІАУЛ. - Ф. 645. - Оп. 1. - Спр. 15. - Арк. 1.

16. ЦДІАУЛ. - Ф. 645. - Оп. 1. - Спр. 2. - Арк. 1.

17. Розпорядження, накази, обіжники військового міністра, військового генерал-губернатора Галичини, начальника військових повідомлень армій Південно-Західного фронту та інше. 1914-1915 рр. // ЦДІАУЛ. - Ф. 694. - Оп. 1. - Спр. 1. - Арк. 13.

18. Российский государственный военно-исторический архив. - Ф. 2005. - Оп. 1. - Д. 12. - Л. 131 об.

19. Украинская Жизнь. - 1916. - № 7-8. - С. 146.

20. Центральний державний історичний архів України у м. Києві (далі - ЦДІАУК). - Ф. 361. - Оп. 1. - Спр. 302. - Арк. 143-161.

21. ЦДІАУК. - Ф. 361. - Оп. 1. - Спр. 302. - Арк. 145.

22. ЦДІАУК. - Ф. 361. - Оп. 1. - Спр. 302. - Арк. 144.

23. ЦДІАУК. - Ф. 361. - Оп. 1. - Спр. 302. - Арк. 147.

24. ЦДІАУК. - Ф. 361. - Оп. 1. - Спр. 302. - Арк. 157-160.

25. Любченко В. Б. Генерал-губернаторство областей Австро-Угорщини, зайнятих по праву війни (1916-1917 рр.) / В. В. Любченко // *Проблеми історії України XIX - початку XX ст. Сторінки воєнної історії.* - К., 2004. - Вип. 19. - С. 50-72.

26. ЦДІАУК. - Ф. 361. - Оп. 1. - Спр. 1038. - Арк. 6.

27. Буковина. Історичний нарис. - Чернівці, 1998. - С. 208-209.

28. ЦДІАУК. - Ф. 361. - Оп. 1. - Спр. 2595. - Арк. 2.

Глизнер Владимир,

аспірант кафедри історіографії та джерелознавства

Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, г. Івано-Франківськ

АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЕ РАЗДЕЛЕНИЕ ГАЛИЦИИ И БУКОВИНЫ РУССКОЙ ОККУПАЦИОННОЙ ВЛАСТЬЮ В 1914-1918 рр.

В статье рассматривается административно-территориальное разделение Галиции и Буковины русской оккупационной властью в период Первой мировой войны. Прослеживается несколько периодов русской оккупации территории края в 1914-1918 гг. и политика царского правительства относительно этих земель. Освещается направление политики русской оккупации и указывается на создание Областного комиссариата Галиции и Буковины.

Ключевые слова: административно-территориальное разделение; Галиция; Буковина; оккупация.

Нлизнер Volodymyr,

postgraduate student of historiography and source knowledge

of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk

ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION OF GALYCHINA AND BUKOVYNA BY RUSSIAN OF OCCUPATION POWER OF RUSSIA IN 1914-1918

In the article is examined the administrative-territorial division of Galychyna and Bukovyna by Russian of occupation power in a period First world war. Traced a few periods of Russian occupation of territory in 1914-1918 and policy of tsar's government to these territories. In particular in the years of the first Russian occupation basic attention was directed on rusification of people who lives there and confluence of it with the Russian empire. During the second occupation, the occupation power sent the efforts to satisfaction of interests and necessities of army in the field avoidance of any actions which would disturb political and any other passions among a population, and the questions of the mode belonged on the second plan. The third period of Russian occupation is a period of adjusting of the new administrative system active realization of transformations, which cut successful counter-offensive short of opponent, that resulted in the considerable loss of part of the occupied territories of Galychyna and Bukovyna and evacuation of central organs of management of the Regional commissariat to Kyiv. An author in the article lights up direction of Russian occupation policy and specifies about creation of the Regional commissariat of Galychyna and Bukovyna. on April, 27, 1917 by the decree of the Provisional government over the signature of his head prince G.E. Lviv D.I. Doroshenko was appointed the regional commissar of the Provisional government in Galychyna and Bukovyna with the parcel of land of him in relation to the civil management of governor general rights. At the end of July in 1917 the management of regional commissar of Galychyna and Bukovyna was an evacuee in Kyiv. The office of commissariat remained in an inheritance the governments of Ukrainian Central Advice. D.

Doroshenko laid down plenary powers of regional commissar only on April, 18 1918 in connection with disbandment of managements of commissariat.

Key words: administrative-territorial division; Galychyna; Bukovyna; occupation.

REFERENCES

1. Mazur O. (1997), *East Galychyna in the years of First world war (1914-1918)*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences, Lviv, 22 p. (ukr).
2. Kuchera I. (2005), *Policy of Russian occupation administration in East Galychyna in 1914-1917*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences, Tchernivtsi (ukr).
3. Berest I. (2009), *Social position of East Galychyna and Western Volyn population in the years of First world war*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences, Lviv (ukr).
4. Lozinska I. (2010), *The Russian soldiery governor generals in Galychyna in the period of First world war*, Abstract of thesis for the degree of candidate of historical sciences, Lviv (ukr).
5. Doroshenko D. (1969), *My flashbacks about recent the pas (1914-1920)*, Miunkhen, 542 p. (ukr).
6. Velykochyi V. (2009), *Ukrainian historiography of social and political processes in Galychyna 1914-1919*, Ivano-Frankivsk, 812 p. (ukr).
7. Kuhutiak M. (1993), *Galychyna: pages of history. Essay of social and political motion (XIX-1939)*, Ivano-Frankivsk, 200 p. (ukr).
8. Pashayeva N. (2001), *Essays of history of Russian motion in Galichina XIX - XX*, Moscow, 201 p (rus).
9. Bakhturina A. (2000), *Policy of Russian Empire in East Galicii in the years of First world war*, Moscow, 264 p (rus).
10. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Lviv*, fond 146, opys 4, sprava 5887, p. 2 (ukr).
11. Report of temporal military governor general Galicii on a management an edge for time from 1th September 1914 for 1th July 1915 (1916), Kiev, pp. 3-4 (rus).
12. Botushanskyi V. (2004), *Russian plans of Bukovyna incorporation (1914-1916), the Scientific announcer of the Tchernivtsi university, Issue 229-230: History. Political sciences. International relations*, p. 27 (ukr).
13. Arkusha O. H., Boiko O. V., Borodin Ye. I. (2009), *History of government service in Ukraine in 5 volumes*, Nika-tsenter, Kyiv, 1, 544 p. (ukr).
14. Petrovych I. (1915), *Galichina during Russian occupation: August 1914 - June in 1915*, Political library, Vienna, 116 p. (ukr).
15. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Lviv*, fond 645, opys 1, sprava 15, p. 1 (ukr).
16. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Lviv*, fond 645, opys 1, sprava 2, p. 1 (ukr).
17. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Lviv*, fond 694, opys 1, sprava 1, p. 13 (ukr).
18. *Russian State Military Historical Archiv*, fond 2005, opys 1, sprava 12, p. 131 (rus).
19. *Ukrainskaya Zhizn* (1916), 7-8, p. 146 (rus).
20. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Kyiv*, fond 361, opys 1, sprava 302, pp. 143-161 (ukr).
21. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Kyiv*, fond 361, opys 1, sprava 302, p. 145 (ukr).
22. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Kyiv*, fond 361, opys 1, sprava 302, p. 144 (ukr).
23. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Kyiv*, fond 361, opys 1, sprava 302, p. 147 (ukr).
24. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Kyiv*, fond 361, opys 1, sprava 302, pp. 157-160 (ukr).
25. Liubchenko V. B. (2004), *Governor General of areas of Avstro-hungary, busy legally wars (1916-1917), Problems of Ukraine history XIX - to beginning XX centure, Pages of military history*, Kyiv, issue 19, pp. 50-72 (ukr).
26. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Kyiv*, fond 361, opys 1, sprava 1038, p. 6 (ukr).
27. *Bukovyna. Historical essay* (1998), Tchernivtsi, pp. 208-209 (ukr).
28. *Central State Historical Archiv of Ukraine in Kyiv*, fond 361, opys 1, sprava 2595, p. 2 (rus).

© Глизнер Володимир

Надійшла до редакції 18.06.2014